

Μάθημα: : ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΓΝΩΣΤΟ)

Τάξη: Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Ημερομηνία: 07/01/2024

Καθηγητές: ΛΥΚΟΥΡΕΝΤΖΟΥ ΤΙΝΑ

Ονοματεπώνυμο:

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους Πολιτικά,

α' απόσπασμα (Θ 2, 1-4)

Ἵτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτ' ἅπαντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν· πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· ἕκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδους ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττὰ (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινάς)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).

Ἵτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. Βάνουσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν.

β' απόσπασμα (Α 2, 15-16)

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τάναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1.α. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις γράφοντας τη λέξη “Σωστό”, αν είναι σωστή ή τη λέξη “Λάθος”, αν είναι λανθασμένη με βάση το αρχαίο κείμενο. Για καθεμία από τις παραπάνω απαντήσεις να γράψετε το κομμάτι του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνει.

1. Η πολιτεία πρέπει να εξειδικεύει το περιεχόμενο της παρεχόμενης παιδείας στον κάθε πολίτη.
2. Όλοι συμφωνούν με το τι είναι αρετή, αλλά διαφωνούν στον τρόπο άσκησής της.
3. Ο Αριστοτέλης ακολουθεί τη μεσότητα ως προς τη διδασκαλία των χρησίων.

A1.β.

- i. *πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτάς τινας* : Σε ποια λέξη ή φράση του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία **ταῦτα**;
- ii. *ὄσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν*: ποιον ὄρο/όρους του αρχαίου κειμένου προσδιορίζει η δευτερεύουσα αναφορική πρόταση;
- iii. *καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς*: Πού αναφέρονται οι αντωνυμίες **αὐτὴν, αὐτῆς**;

Μονάδες 10 (6+4)

B1. *Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας... ἄσκησιν αὐτῆς*). Λαμβάνοντας υπόψη το χωρίο του **α' αποσπάσματος και το β' απόσπασμα** του πρωτότυπου κειμένου να εξηγήσετε γιατί ο Αριστοτέλης θεωρεί επιτακτική την ανάγκη να ρυθμίσει ο νομοθέτης ὅσα σχετίζονται με την παιδεία της πόλεως.

Μονάδες 10

B2.α. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α' με τα στοιχεία της στήλης Β' (ορισμένα στοιχεία της στήλης Α αντιστοιχούν σε περισσότερα του ενός στοιχεία της στήλης Β):

Στήλη Α'	Στήλη Β'
<ol style="list-style-type: none"> 1. εὐτυχία 2. Ηράκλειτος 3. εὐβουλία 4. Αριστοτέλης 5. Δημόκριτος	<ol style="list-style-type: none"> α. εὐδαιμονία ψυχῆς καὶ κακοδαιμονία β. ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν. γ. τὸ ἀκρότατον πάντων τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν δ. ἡ ικανότητα να σκέφτονται σωστά για τις ιδιωτικές και δημόσιες υποθέσεις ε. εὐδαιμονία οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ οὐδὲν χρυσῶ στ. καθοριστικής σημασίας για τη ζωή του η καλή τύχη ενός ανθρώπου ζ. ἦθος ἀνθρώπων δαίμων

β. Να κατατάξετε τα παρακάτω γεγονότα κατά χρονολογική σειρά:

Ο Αριστοτέλης:

1. Φτάνει στην Αθήνα το 367 π.Χ. για να σπουδάσει στην Ακαδημία.
2. Αναλαμβάνει την αγωγή του Αλεξάνδρου.
3. Γνωρίζει τον Πλάτωνα.
4. Συνθέτει μέρος από τα Πολιτικά και τα Ηθικά Νικομάχεια.
5. Διδάσκει στο Λύκειο.

Μονάδες 10

B3. α) Για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου που σας δίνονται στη στήλη Α, χρησιμοποιώντας την αντίστοιχη κατάληξη της στήλης Β, να γράψετε στο τετράδιό σας μια ετυμολογικά συγγενή λέξη της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, απλή ή σύνθετη.

Στήλη Α

ποιητέον
υπολαμβάνουσι
μανθάνειν
άμφισβητείται
μετέχειν

Στήλη Β

-τής
-σις
-μα
-θρον
-εῖον

β) Να βρείτε μέσα από το κείμενο ή να σχηματίσετε, όπου δεν υπάρχουν, τα **αντώνυμα** των αρχαίων ελληνικών λέξεων που ακολουθούν:

δῆλον

ἐλευθερίων

ἄχρηστον

χείριστον

ἀρετῆς

Μονάδες 10 (5+5)

B4. «ὄτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι... ἢ τὴν διάνοιαν»: Στο ἀπόσπασμα του πρωτότυπου κειμένου ο Αριστοτέλης δίνει τους βασικούς στόχους που κατά τη γνώμη του πρέπει να έχει η παιδεία. Στο κείμενο που ακολουθεί ο Ισοκράτης εξηγεί ποιος είναι κατά τη γνώμη του ο ὀρθῶς πεπαιδευμένος ἄνδρας. Να συγκρίνετε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που προτείνει ο Αριστοτέλης με αυτό που φαίνεται να επιδοκιμάζει ο Ισοκράτης στο παρακάτω κείμενο ως προς τις βασικές τους αρχές.

Αφού αποδοκιμάζω τις τέχνες, τις γνώσεις και τις άλλες ικανότητες, ποιους τότε ονομάζω μορφωμένους; Πρώτα πρώτα αυτούς που χειρίζονται καλά τα ζητήματα που τους παρουσιάζονται κάθε μέρα και αυτούς που έχουν ὀρθή ἀπόψη για τις περιστάσεις και μάλιστα τέτοια που να μπορεί να βάζει ως στόχο και να πετυχαίνει τις περισσότερες φορές το συμφέρον. Ἐπειτα, εκείνους που συμπεριφέρονται κατά τρόπο ἀρμόζοντα και δίκαιο σε ὅσους πλησιάζουν, εκείνους που υπομένουν καλόκαρδα και εύκολα τη δυσάρεστη και ενοχλητική συμπεριφορά των άλλων, ενώ οι ίδιοι φέρονται προς τους φίλους τους με τη μεγαλύτερη δυνατή επιείκεια και μετριοπάθεια. Ακόμη, μορφωμένους θεωρώ εκείνους που πάντοτε κυριαρχούν ἐπὶ των ἡδονῶν και δεν λυγίζουν μπροστά στις συμφορές, ἀλλά τις

αντιμετωπίζουν σαν άνδρες και όπως αξίζει στη φύση μας. Τέταρτον και το σπουδαιότερο, αυτούς που δεν τους διαφθείρουν οι επιτυχίες μήτε απαρνιούνται τον εαυτό τους μήτε γίνονται υπερόπτες, αλλά παραμένουν σταθερά άνθρωποι λογικοί και δεν ικανοποιούνται περισσότερο με τα αγαθά που έχουν χάρη στην εύνοια της τύχης παρά με εκείνα που αποκτούν εξ αρχής χάρη στον χαρακτήρα και τη φρόνησή τους. Για μένα, συνετοί, τέλειοι άνδρες και προικισμένοι με όλες τις αρετές είναι όσοι προσαρμόζουν τον εσωτερικό τους κόσμο όχι προς μια μόνο από αυτές τις ικανότητες αλλά προς όλες μαζί.

Ισοκράτους, *Παναθηναϊκός*, 30-32, Μτφρ. Α.Ι. Γιαγκόπουλος - Ζ.Ε. Μαλαθούνη.2012. *Ισοκράτης, "Παναθηναϊκός"*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

Μονάδες 10

Φιλοσοφοῦμεν γνησίως τε καὶ ἱκανῶς...

ΦΑΣΜΑgroup